

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

De Legatis, De Successionibus Ab Intestato, De Renvnciationibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. XXXIX. Anconitana legati. De legato relicto uxori, ut sit domina, & usufructuaria, an importet alimenta, vel formalem usumfructum; Et quatenùs usumfructum importet, quæ cautio per eam præstanda ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74076](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74076)

sponsales, sub quorum vocabulo, ex negotij, vel subiectæ materiæ natura, venire videntur etiam huiusmodi procuratores, seu negotiorum gestores, qui curam habent exigendi expensas expeditionum à principalibus, vel ab ijs, qui eas committunt.

Major igitur, ac penè tota quæstio erat super debitis, de quibus in quarto puncto; Et in hoc etiam in sensu veritatis dicebam, ut contra legatarium responderi deberet [prout à Iudice primæ instantiæ respõsum fuit] juxta generales terminos textus in l. 1. & 4. §. tot. tit. de hereditate, vel action. vendit. & in sua materia sub titulo de hered. ac etiam sub alio §. 1. ff. de legat. 2., quod scilicet cum legatum sit ipsum genus, seu ipsa universitas, hinc proinde sub ista veniunt omnia ejus membra, & jura, tam activa, quàm passiva, quæ dividi non possunt, juxta prædicum naturale exemplum, quod non potest dividi caro ab ossibus, sed [ut vulgò dici solet], illa cum istis capiendæ est.

Atque in genere magis subalterno, puta, grege, peculio, dote, mensa nummularia, seu bancaria ratione, ac similibus, quæ universitatem constituent, habemus expressè cautum in jure, ut universitate legata, non possit legatum dividi, atque in parte utili acceptari, in altera verò onerosa sperni, per textus expressos in l. grege autem legato, §. l. Mevio §. 1. ff. de legat. 2., & l. cum taberna ff. de pignor. cum ibi notatis.

Et per quæ jura, in individuo negotij Datarie ita firmatur apud Cavaler. decis. 277. num. 1; Et in proximis terminis legati, vel donationis rationis bancariæ apud Peniam dec. 397. & apud Grat. disc. 256. nu. 7. cum seqq. ubi concordantes; Atq; in idem confert regula secundum naturam &c. ponderata apud Coccin. decis. 409., ubi de derogheria, seu taberna negotiatoria, quodque illius debeat esse onus, cujus est commodum, & è contrâ, juxta ea, quæ in hoc proposito dicitur decisionis Coccini habentur sub tit. de fideicom. disc. 191., ac etiam sub tit. de hered. disc. 7., super puncto, an hæres gravatus restituere teneatur lucra negotiationis hereditariæ continuata.

Scribentes pro legatario, magnam vim constituebant in theorica Bartol. in l. cum pater §. mense ff. de legat. 2. cum quo pertranseunt ibidem Florian. de Sancto Perro, Imol., Castrensi., & alij, ubi in specie de legato apothecæ, ut ad istam legatum restringatur, & non capiat ea, quæ extra eam sunt; Verùm advertebam, ut id clarum contineret æquivocum, quoniam potius ista theorica, in hac facti specie ad evidentiam retorquebatur contra legatariũ, pro legati restrictione, non autem ampliatione; Dicit enim Bartolus, quod si legatur alicui apotheca pannorum, censetur solum legata apotheca materialis sine pannis, quæ demonstrativè enunciata censentur; Vel si dicatur legari apothecam pannorum, cum omnibus, quæ ibi sunt, censentur quidem legata merces ibi existentes, non autem credita & debita, ac avumentum, nisi legatũ conceptum esset de genere, id est de ipso negotio, seu mercantia; Ista igitur doctrina Bartoli, tota tendit ad restringendum, non autem ad ampliandum legatum; Ac ulterius versabamur in ultima ejusdem doctrinæ parte, seu declaratione, quod agebatur de legato generis omnium complexivo.

Ponderabam quoq; aliàs pluries insinuatam veram, ac receptam distinctione, super larga, vel stricta legati interpretatione, regulanda ex majori dilectione, quæ ratione sanguinis, ac majoris conjunctionis vigeat potius pro hærede, vel pro lega-

tario respectivè, cum verè ista non sit quæstio juris, sed facti, ac voluntatis, decidenda ex ingloriosis casuum circumstantiis, particularibus, veritas voluntatem suadentibus, juxta ea quæ in terminis legati librariæ facti per librarium ejus facti, vel juveni, an comprehendat non solum libros, sed etiam avumentum, aliæque annexa, & dependentiæ, habentur apud Carib. decis. ultima §. cum similibus; Ideoque manifesta est iniquitas generalibus, sive cum decisionibus, ac doctrinæ pertractant, ac decidunt.

Applicando autem ad rem, cum ageretur de testamento, quod, ubi etiam, non obstantibus, patriæ potestatis, ratione clericali sustineri posset, ad huc ut potè ab imprudenti adolecentuli quam suspicionem redolebat, ut advertitur in disc. 34. de restam., cum quæ hæres esse potest sine dubio est prædictus, legatarius enim de remotis transversalis, pinguis proinde, non solum de hoc legato negotij, sed de alijs traditionibus, & notabilis quantitatibus scutorum, adeo ut fortè plus importaret legatum, quàm reliqua hereditas, detractis alijs oneribus; Hinc inde, de plano intrabat consequentia, ut in dubio favore hæredis contra legatarium, facienda esset interpretatio.

ANCONITANA

LEGATI

INTER

DOROTHEAM PASSARAM,

ET

IO. BAPTISTAM BERTOLDVM.

Responsum pro veritate.

De legato relicto uxori, ut sit domina, & usufructuaria, an importet alimentum, vel fructum usum fructum; Et quatenus usufructum importet, quæ cautio per eam præstanda sit; Et an de illo parti capere debeat hæres universalis; Sive an capiat legitimum ipsi hæredi debitum.

SYMMARIVM.

- 1 Alii seruo.
- 2 Legatum usufructus generis alio modo per legitimam filiorum.
- 3 Legatum usufructus factum in testamento cum filio est hinc committitur.
- 4 Quod debeat in his artibus substantia voluntatis.
- 5 Et quod testator non soleant cogitare ad per subtilitates.
- 6 Declaratur conclusio, de qua num. 2. & quando onus usufructus referandum sit ad legatum.
- 7 De eadem materia oneris super legitimum.
- 8 Quando digressiones sunt potius committenda.
- 9 De cautione muriana, quando præstanda sit.
- 10 Quod ista cautio possit remitti.
- 11 Alter a cautio de utendo, & fruendo non modico non potest remitti, sed declaratur.
- 12 Quandoque legatum usufructus importat proprietatem.

DIC.

De L. U.
de
testamen
et cat
GVI
9

DISC. XXXIX.

Um testator, instituit heredem Io. Baptistam filio, Dorotheam uxorem [quatenus vitam viduile servaret, & non aliàs], heredem usufructuariam, ac dominam, & patronam absolutam in omnibus bonis reliquit, cum expressa declaratione, ut legatum ad sola alimenta restrictionem pati non deberet, sed factum censeretur de vero, ac formali usufructu una cum dicto Ioanne Baptistam filio, & herede, illam expressè liberando ab onere cuiuscumque cautionis etiam mutianæ, seu aliàs, quæ de iure communi, vel statuario præstanda esset; Hinc sequita eisdem testatoris morte, inter matrem & filium, de tribus dubitari contigit; Primum an istud legatum usufructus universalis caperet legitimam ipsi filio debitam in bonis testatoris, Secundò an de eodem usufructu, si vè esset de universa hereditate, si vè de besse, participare deberet idem hæres universalis; Et tertio an eadem legataria præstare deberet utramque cautionem, non obstantè dispositione testatoris eam ab hoc onere liberantis; Quare desuper [incertum est ex cuius parte], pro veritate consultus fui.

Ad primum, & secundum respondi, quod ubi huiusmodi quæstia, distinctè, ac in abstracto, juxta generales propositiones, vel doctrinas, consideranda venirent, tunc in utroque, pro filio, & herede respondendum veniret; Ad primum scilicet, ut hoc legatum usufructus non caperet legitimam, quoniam eam præcipuam tanquam res alienam pleno iure in proprietate, & usufructu, filius in instanti mortis parentis, per quamdam rescacationem, quæ per legem fiat à reliqua hereditate, detrahit; Ideoque legatum intelligitur in reliquo besse, quod remanet ad liberam ipsius testatoris dispositionem, ut cæteris relatis firmatur apud Merlin. de legit. lib. 3. tit. 2. quest. 13. ac per Rotam decis. 579. num. 1. par. 5. rec., & decis. 290. num. 12. par. 10. & in alijs, ac inclinatur in sua materia usufructus sub tit. de servit.

Proit, juxta opinionem, quam Rota sequitur, de qua decis. 241. par. 5. rec., in Faventina usufructus 20. Junij 1664. coram Verospio, & in Firmana usufructus 5. Julij 1666. coram Albergato, & in alijs, de quibus sub dicto tit. de servit. ad materiam usufructus disc. 50. edito in casu, de quo in dicta Firmana; Quando legatario usufructus adjunctus est etiam hæres cum verbo, seu dictione cum, vel simili, quia nempe dictum sit relinqui usufructum uxori una cum filio, tunc utriusque ille relictus censetur, ex ibi deductis; Et consequenter, attentis huiusmodi generalitatibus, ita resultare videtur, ut dicta mulier usufructum ex solo bonorum triciente, & sic in tertia parte habere deberet, dum filius tertiam partem præcipuam detraheret pro legitima, reliquas autem besis, ita esset communis æqualiter dividendus.

Verum procedendo cum consueta mea generali, ac pro meo sensu, omnino vera, & germana propositione, ut in huiusmodi ultimarum voluntatum quæstionibus, regulæ, & propositiones generales, congruæ quidem sint, ac necessariae, pro bene regulando arbitrium legaliter, non autem in solo sensu, seu lumine naturali, non tamen, ut cum eis iudicio more, & generaliter in solo sensu litterali in omni casu pariformiter procedendum sit, sed ut attendi, ac indagari debeat ex facti qualitate, totoque dispositionis contextu, substantia verisimilis voluntatis; Ita videbatur esse, ut uxoris, ac respectivè matris, & filij, æqualis esse deberet cõditio in

fruitione omnium bonorum, per quamdam speciem communionis vitæ, non reflectendo ad has subtilitates legales, ad quas frequentius testatores, qui præsertim non sint peritissimi Iurista, quamvis doctoratus gradu in legibus decorati, seu earum superficiali notitiam habentes, cogitare, ac advertere non solent, undè propterea sæpè contingit, quod Legistæ cum huiusmodi legaleicis rigoribus, non interpretantur, neque exequuntur, sed destruant testantium voluntatem, faciendo de directo oppositum.

Et quamvis, quoad primum punctum rescacationis, legitima, id non proveniat à sola testantis voluntate, sed à defectu potestatis, adeo ut neque volens, possit pater relinquere filio legitimam hæc servitute gravatâ; Attamen id rectè procedit, quando pater solam legitimam filio de iure debitam relinqueret, cum tunc filius impugnare possit paternum iudicium, atque ex illo legis, legitimam liberam detrahere, tanquam res alienam, & consequenter intrat reiectio oneris, vel servitutis ex defectu potestatis, cum nil urgeat, quod ipsum filium obliget ad habendum ratum factum patris, quem non agnoscit in auctorem, ut advertitur in sua materia filiùs sub tit. de legit. & detrahit. ac etiam sub tit. de dote occasione pactorum, & gravaminum in dote succedente loco legitima; seu aliàs ex necessitate debita; Secùs autem ubi filius est hæres universalis, undè propterea ex patris liberalitate reliquum bessem obtinet, quoniam, ubi expressa accedat dispositio, ut integer usufructus alterius esse deberet, cum certa, & præcisâ testatoris voluntate, tunc non videtur, ut filio licitum reddatur impugnare illud iudicium, ex quo tam magnum lucrum reportat, ac spernere possit factum sui auctoris, dum valor proprietatis reliqui besis, absque dubio in magno excessu major est, quam sit ille usufructus solius tricientis; Ideoque rectè intrant ea, quæ ad vulgarem regulam textus in licum à matre C. de rei vendic. habentur pluries sub tit. de fideicommiss. super potestate testatoris gravandi heredem etiam in ejus bonis proprijs, ac etiam sub tit. de legitima, & detractionibus in proposito gravaminis legitima; etiam in totum, & in proprietate, cum ea cautela, quam Socii dicimus, vel æquipollenti; Et advertitur etiam sub tit. de dote, quod si dotator, cui facultas non tribuitur onera adjicere doti congruæ debita ex necessitate legis, vel hominis, majorem dotem statuat, adeo ut illud augmentum, quod ex liberalitate præbetur, plus valeat, quam importet onus, tunc non videtur, quæ lex, vel quæ ratio id prohibeat, juxta practicum exemplum locorum montium, vel pecuniarum habentium aliquod vinculum, quod de pretio, seu valore minuit ex deductis sub tit. de Regal. disc. 30. & seqq., & sub tit. de camb. disc. 2., ac etiam pluries sub tit. de credit. [ubi est propria sedes pecuniæ vinculatæ] quoniam si [e.g.], quis est debitor in mille, quæ liberè solvere tenetur, admittendus non est ad præstandum decem loca montium vinculatæ, quæ in valore intrinseco importent quidem eandem summam, sed ratione vinculi importent minus; At si debitor, ut creditori morem gereret, illi det, seu leget viginti, vel triginta loca montium animo compensandi cum debito, eaque, æstimata etiam cum vinculo, longè excedant valorem debiti, ut quæ creditor cõqueri non poterit, neque vinculi rescacationem petere, si dispositionem vult acceptare, quoniam in ijs, quæ expressè per legem reprobata non sunt, adeo ut pro non scriptis habeantur, non possunt stare simul, acceptare alicujus iudicium, & ex eo lucrum

lucrum reportare, illudque eodem tempore impug-
nare, quoties illud sit certum, cum id adversetur,
nedum juri positivo, sed etiam illi naturæ, quoniam
esset fovere ingratitudinem.

7 Illa verò rejectio oneris, de qua in proposito legi-
gitimæ, vel dotis ejus loco succedentis, habetur in
dictis suis respectivè materijs *de legitim.* & *de de-
tract.*, & *de dote*, quando ea cautela, quæ dicitur
Soccini, vel alia æquipollens, sive specialis mentio
non accedat, provenire magis dicitur ex præsum-
pta ipsius disponentis voluntate, quoties ista sit
ambigua, utpotè tali casu interpretationem reci-
piat à potestate, sive à dispositione legis, cui in du-
bio præsumptio est, ut se conformem reddere vo-
luerit; Secus autem ubi ista sit certa, aedòut reso-
catio oneris importare dicatur spretum positivum,
qui ingratitudinis vitium redoleat; Et consequen-
ter, pro meo judicio, contemptibiles videntur, ac
irratione dignæ illæ legaleicæ propositiones, vel
doctrinæ, quas in hac materia habemus insinuatæ
7 *dicto tit. de legitim.* & *de detract.* præsertim in *Lu-
cana disc. 18.* super præcisa formalitate verborum,
& cautelarum, quasi quod [ut alibi etiam per mo-
dum loquendi dicitur] essent verba continentia
formam sacramenti, quod sine illis non perficia-
tur, dum substantia voluntatis potius attendi de-
bet, quam hujusmodi verbales formalitates.

Verùm in hac facti specie, discurrebantur hæc
ad superabundantiam, atque pro ea digressionem,
quæ non semper vitiosa est, utpotè quandoque ne-
cessaria, vel oportuna pro casuum distinctione, ex
qua resultat solet æquivocorū delucidatio, quoniam
8 ob æqualem communicationem, ob quam
itā filius, etiam usufructum in semisse obtinebat,
resultabat, ut legitima pleno jure, tam in proprie-
tate, quam usufructu assequeretur.

Ad tertium respondi, quod de jure duplex cau-
tio per istam mulierem usufructuariam præstanda
erat; Primò scilicet mutiana, dum legatum concep-
tum erat sub conditione viduitatis, itā & taliter,
quod in casu contraventionis totum perceptum
restituendum esset, juxta distinctionem inter con-
9 ditionem, & modum, de qua *dicto tit. de servit.* ad
materiam usufructus *disc. 49. & 51.*; Et altera ge-
neralis de utendo, & fruendo arbitrio boni viri,
quæ à quocumque usufructuario præstari debet ex
deductis *eodem tit. d. servit.* ad dictam materiam
disc. 48. & 51. & seq.

De potestate autem testatoris remittendi pri-
mam cautionem, dixi quod nullatenus dubitan-
dum videbatur, dum ipse poterat dictam condi-
tionem viduitatis non adijcere, seu eandem vidui-
tatem adijcere per viam modi, & consequenter si
10 habet potestatem destruendi substantiam, non vi-
detur quid prohibeat illam destruendi accidentia,
quodque onus restitutionis in casu contraventionis,
itā verificaretur in eo quod de bonis legatarij
superesset.

Quoverò ad alteram cautionem generalem;
Quamvis DD. magis communiter firment in tes-
tatore defectum potestatis eam remittendi, ubi
præsertim agatur de mobilibus, ac alijs consump-
tioni, vel dissipationi subiectis, ex relatjs per *Ca-
stell.* *de usufruct. cap. 15.* & per *Rotam decis. 185. num.*
11 *fin. par. 10. rec.*, ac insinuat pluries in dicta sua
materia *sub. tit. de servit.*; Attamen advertendam,
quod adhuc discretè id intelligendum est pro facti
qualitate, ex qua prudens Iudicis arbitrium regu-
lari debet, an scilicet urgeat, necne ratio, cui ista
conclusio innixa est, ne remittatur dolus de futuro,
seu detur delinquendi occasio, quod publico favo-

ri, atque bonis moribus naturalibus adversari;
Ideoq; merito lex hujusmodi dispositiones inter-
pretatur, ut intelligenda solùm veniant pro remissi-
one implementi rigorosi, vel scrupulosi, & non
alijs; Ad instar eorū quæ habemus de liberacione
relicta tutori, vel administratori à redditione rati-
onum, sive à confectione inventarij cum familiaribus.

Secus autem ubi testatoris voluntas certa, & ce-
nixa sit [ut in hac facti specie esse videtur ob-
stantiam verborum amplitudinem], atque facti qua-
litas sit talis, ut ei non congruat dicta ratio remissi-
onis futuri doli, vel invitationis ad delinquen-
dum, quæ tutoribus, & curatoribus, alijsque ad-
ministratores congruit; Tunc etenim ipsius
species videtur, dictam conclusionem ita generali-
ter, ac in verbis attendere, quoniam si potestator
omnia ea bona mobilia, vel dissipationi sub-
jecta, liberè, ac pleno jure, etiam in proprietate
legatis, vel humana ratio prohibet relaxare
solo usufructu cum remissione dicti oneris
to legali, & naturali principio, ut qui potest
plus, possit etiam facere minus.

Ac etiam quia receptum in jure hæc bonum
lud legatum, quod in verbis cantat de solo usufruc-
tu, proprietatem quoque ex conjectura, vel
cum instantijs incompatibilibus importet, æquata
usufructum causalem magis, quam formaliter
solvatur, ex deductis in dicta sua materia *sub. tit. de
servit.*; Igitur totum pendet à voluntate, cujus sub-
stantia attendenda est, rejectis hujusmodi pragmat-
ticorum judaïsmis, ac formalitatibus; Attendenda
benè regulas, & conclusiones juris, pro congrua
jisdem voluntatis interpretatione, quando ambi-
gua sit, non autem pro ejus destructione, quando
sit clara.

Non fuit autem opus agere de questione, an hoc
legatum juxta consuetudinem *Bulgeri* retine-
tur in alimenta, & de qua *dicto tit. de servit. disc. 51.
& seq.*, quoniam voluntas erat expressa, nimirum
que in verbis declarata, ut verum usufructum
importaret.

BONONIEN. DOTIS, ET LEGATI

P R O
COMITISSA CAMILLA CAETANA
DE DOZIIIS

C V M
MARIA ISABELLA DOZIA

Casus decisus per Rotam pro Camilla.

De interpretatione legati quantitatjs ma-
netæ per testatorem expressæ in testa-
mento, extrâ ejus patriam condito, qua
nempe dixerit de tot scutis, de quibus in-
telligendum sit, an scilicet de illis proprie-
tatis, vel de illis loci testamenti; Et qua-
tenus plures scutorum species in eodem
loco currerent, de qua specie legatum in-
telligendum sit.

SVMMARIUM.

1 **F** Acti series.
2 Resolutionis causa.
3 Legatum factum à debitore non con-
pensatur cum debito voluntatis
dotis. 4 De